

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het graf en grafteken Carpentier-Huybreghts in Ronse

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Ronse, 2de afdeling, sectie D

Objectnummer: 4.01/45041/165.1

-

Dossiernummer: 4.001/45041/105.1

Omschrijving:

het graf en grafteken Carpentier-Huybreghts, Engelsenlaan zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sign
Getekend op: 2020-06-02 08:39:25 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2019.

Het departement noch de agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Ronse

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2019.

Gemeente Ronse

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 5 augustus 2019 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 18 juli 2019.

De VCOE bracht op 22 augustus 2019 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

1. De commissie suggereert de afbakening van een overgangszone met het oog op de bewaring van de betekenisvolle inplanting.
Antwoord: Op deze vraag wordt niet ingegaan. De onmiddellijke omgeving van het grafteken werd geëvalueerd tijdens het plaatsbezoek op 21 februari 2019. De begraafplaats bezit onvoldoende ondersteunende kwaliteiten om een uitbreiding van de beschermingsperimeter te motiveren. Het nog aanwezige kaderende erfgoed is van lokaal belang.

Een overgangszone is bovendien niet het geschikte instrument om de erfgoedwaarden van een ruimere zone te vrijwaren omdat die geen rekening houdt met de mogelijke erfgoedwaarde van de overgangszone.
De gemeente kan een lokaal erfgoedbeleid voeren dat rekening houdt met het beschermde monument.
2. De commissie vraagt een gedetailleerd grondplan waarop het grafteken wordt aangeduid.
Antwoord: Bijlage 5.3 'Documentatie' bevat een gedetailleerd grondplan met aanduiding van het grafteken.
3. De commissie vraagt de artistieke waarde toe te voegen.
Antwoord: De artistieke waarde wordt gebruikt voor realisaties van (beeldende) kunstenaars. Victor Horta profileert zich duidelijk als architect die de artistieke realisaties zoals medaillons laat ontwerpen en uitvoeren door beeldende kunstenaars. De motivatie die kan leiden tot een artistieke waarde wordt gevat door de architecturale waarde. Er is bijgevolg geen reden om een artistieke waarde toe te voegen.
4. De commissie vraagt te verduidelijken wat er met de invloed van de artistieke Brusselse kringen wordt bedoeld.
Antwoord: In het inhoudelijk dossier, hoofdstuk 1.2.1 en 1.2.2. wordt duidelijk vermeld dat het gezin Carpentier-Huybreghts van 1898 tot 1914 in Brussel woont. Ze wonen in dezelfde wijk waar Victor Horta op dat ogenblik nieuwe privéwoningen optrekt en ze zijn bekend met de artistieke milieu waartoe ook Horta behoort. Hun artistieke en architecturale smaak is bijgevolg in belangrijke mate op Brussel gericht. Het grafteken is een getuige van die Brusselse artistieke smaak. Onder de architecturale waarde wordt geargumenteed dat graftekens in art nouveau zeldzaam zijn op Vlaamse begraafplaatsen. Ook dat wijst op Brusselse invloed waar de Belgische art nouveau ontstond.
5. De commissie vraagt om de beschrijving van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken af te stemmen op het grafteken.
Antwoord: De tekst is gecontroleerd. De verwijzing naar de metalen latten op de zerk is verwijderd. De signatuur van de beeldhouwer 'Sr Cuvelier à Renaix' is toegevoegd.
6. De commissie benadrukt de noodzaak voor een algemene visie over het behoud van menselijke resten in relatie tot erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.
Antwoord: de aanwezigheid van menselijke resten draagt bij tot de historische en archeologische waarde van funerair erfgoed.
De te bewaren menselijke resten zijn deze van personen die cruciaal zijn voor het verhaal van het grafteken. Zonder de menselijke resten verliest het grafteken een belangrijk deel van zijn historische waarde. De historische waarde wordt aangevuld.

Menselijke resten in een duidelijk omschreven funeraire context zijn archeologisch belangrijk omdat bekend is wie zij waren, tot welke sociale laag ze behoren, wanneer ze stierven, enzovoort. Zelfs voor de 19de en 20ste eeuw blijven skeletresten belangrijke onafhankelijke tot stand gekomen informatiebronnen die de geschreven archiefbronnen kunnen toetsen, aanvullen en nuanceren. Over grafrituelen en grafgiften werd weinig informatie overgeleverd in eigentijdse bronnen. Grafinhouden en skeletresten zijn dan ook belangrijk om de visie op leven en dood, de funeraire cultuur, levensverwachting, ziekte, biologische kenmerken, ... te onderzoeken.

De archeologische waarde wordt toegevoegd aan het inhoudelijk dossier, het ministerieel besluit en in de onderzoeksverslag.

Een beschrijving van de menselijke resten wordt toegevoegd aan artikel 2 van het ministerieel besluit (erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het monument) en aan de beschrijving 1.3. in het inhoudelijk dossier.

7. De commissie vraagt de beheersdoelstellingen op maat uit te werken.
Antwoord: de beheersdoelstelling is even eenvoudig als alomvattend opgesteld:
"1° behoud van het grafteken met al zijn erfgoedelementen en erfgoedkenmerken;
2° behoud van de menselijke resten van de familie Carpentier-Huybreghts in het graf."
De erfgoedelementen en erfgoedkenmerken zijn zowel in het inhoudelijk dossier als in het ministerieel besluit beschreven en in de fotobijlage afgebeeld.
8. De commissie vraagt om toelatingsplicht 4a en de verwijzingen naar handelingen in de omgeving te schrappen.
Antwoord: Artikel 5 4° stelt dat toelatingsplichtig is: "a) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies". Dus ook het aanbrengen en eventueel later verwijderen of herstellen van een beschermende dakbedekking is vergunningplichtig.
Artikel 5 5° voorziet in volgende omgevingswerken:
"a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;" en "b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;". Die werken hebben wel degelijk impact op het grafteken indien de beschermde zone omheind wordt of wanneer boven of ondergrondse nutsleidingen over of door de concessie gaan.
Beide artikelen worden in het ministerieel besluit toegevoegd aan artikel 5 4° en als volgt geherformuleerd:
a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen voor zover zij impact hebben op het bovengrondse grafteken en het ondergrondse graf.
b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen palend aan het grafteken.
Artikel 5 5° wordt geschrapt.
9. De commissie vraagt verduidelijking bij de datering van de graftekens Huybrechts-Coppejans en Carpentier-Huybreghts.
Antwoord: Op de ontstaansgeschiedenis van het grafteken Carpentier-Huybreghts (Ronse) wordt in het inhoudelijk dossier ingegaan (hoofdstuk 1.2.4). Er wordt aangehaald dat het archief van Horta geen gegevens bevat over het grafteken Carpentier-Huybreghts. Er kan enkel worden geconcludeerd dat Valère Carpentier met een lokale steenkapper samen werkte en niet met de vaste leverancier van Victor Horta uit Henegouwen.

Het Gentse grafteken voor de familie Huybrechts-Coppejans (Gent) werd vervaardigd in de periode 1893 (overlijden van Virginie Coppejans) en 1895 wanneer het grafteken wordt afgewerkt.

Er wordt algemeen van uit gegaan dat het grafteken voor Carpentier-Huybreghts (Ronse) werd vervaardigd na het overlijden van Marie-Louise Huybrechts in 1920. In dat jaar kocht Valère Carpentier ook een grafperceel op de begraafplaats.

Naar analogie met het dossier omtrent het Gentse grafteken Huybrechts-Coppejans zal de datum 1895 waar nodig in het inhoudelijk dossier, bijlagen en ministerieel besluit aangevuld worden met de woorden "afgewerkt in".

In het inhoudelijk dossier wordt onder hoofdstuk 1.2. de onderlijnde delen toegevoegd aan het dossier: "Antoon Huybrechts liet het grafteken ontwerpen in de periode 1893-1895 na de dood van zijn echtgenote Virginie Coppejans. De plaatsing en afrekening volgt in 1895."

10. De commissie vraagt de verwantschap van de familie Huybrechts-Coppejans en Carpentier-Huybreghts verder te verduidelijken.

Antwoord: In hoofdstuk 1.2 Historisch overzicht van het inhoudelijk dossier wordt de familiale band tussen de familie Huybrechts-Coppejans en Carpentier-Huybreghts toegelicht.

11. De commissie vraagt duiding bij het verschil in schrijfwijze van de familienaam Huybrechts en Huybreghts.

Er is geen verklaring voor de verschillende schrijfwijzen van de naam Huybrechts / Huybreghts. De schrijfwijze van het grafteken Carpentier-Huybreghts wordt in het dossier overgenomen.

12. De commissie wijst er op dat er in het onderzoeksverslag doorverwezen wordt naar het foute hoofdstuk in het onderzoeksverslag. Het moet 6 in plaats van 9 zijn.

antwoord: Het gaat hier om een typfout. Hoofdstuk 9 wordt gewijzigd in hoofdstuk 6.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden aangepast zoals beschreven onder punt 1.5.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder

De zakelijkrechthouder is niet bekend.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

Het inhoudelijk dossier:

- Hoofdstuk 1.2.4. is aangevuld met de onderlijnde delen: "Antoon Huybrechts liet het grafteken ontwerpen in de periode 1893-1895 na de dood van zijn echtgenote Virginie Coppejans. De plaatsing en afrekening volgden in 1895."
- Hoofdstuk 1.3. de beschrijving van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerking is gecorrigeerd. De verwijzing naar de metalen latten op de zerk is verwijderd. Volgende zin is toegevoegd: "Het grafteken is aan de voorzijde gesigneerd 'Sr Cuvelier à Renaix'."
- Hoofdstuk 2.1 Evaluatie van de erfgoedwaarden is aangevuld met:
  - Aanvulling bij de historische waarde:
    - Het ontwerp van het grafteken dateert uit de periode 1893-1895"

- De menselijke resten van het echtpaar Carpentier-Huybreghts bleven in het graf bewaard.
- De archeologische waarde is toegevoegd
De menselijke resten van het echtpaar Carpentier-Huybreghts bleven voor zover bekend in het graf bewaard. Menselijke resten in een duidelijk omschreven funeraire context zijn archeologisch belangrijk omdat bekend is wie zij waren, tot welke sociale laag ze behoorden, wanneer ze stierven, enzovoort. Zelfs voor de 19de en 20ste eeuw blijven skeletresten belangrijke onafhankelijke tot stand gekomen informatiebronnen die de geschreven archiefbronnen kunnen toetsen, aanvullen en nuanceren. Over grafrituelen en grafgiften werd weinig informatie overgeleverd in eigentijdse bronnen. Grafinhouden en skeletresten zijn dan ook belangrijk om de visie op leven en dood, de funeraire cultuur, levensverwachting, ziekte, biologische kenmerken, ... te onderzoeken.

Bijlage 5.4 Onderzoeksverslag:

- De verwijzing naar de foto's is overal gecorrigeerd naar hoofdstuk 6 in plaats van 9.
- De archeologische waarde van menselijke resten is toegevoegd (hoofdstuk 5.2.1).
- De onderschriften bij de foto's zijn voorzien van uniforme dateringen, inclusief de vermelding 'afgewerkt in 1895'.

Het ministerieel besluit:

Aanhef:

- In de aanhef is bij de motivatie van de historische en architecturale waarde het onderlijnde deel toegevoegd: "Het ontwerp van het grafteken dateert uit de periode 1893-1895 [...]"
- De menselijke resten zijn toegevoegd aan de historische waarde: "De menselijke resten van het echtpaar Carpentier-Huybreghts bleven in het graf bewaard;"
- De archeologische waarde is toegevoegd: "Overwegende dat het graf en grafteken Carpentier-Huybreghts als monument archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:
De menselijke resten van het echtpaar Carpentier-Huybreghts bleven voor zover bekend in het graf bewaard. Menselijke resten in een duidelijk omschreven funeraire context zijn archeologisch belangrijk omdat bekend is wie zij waren, tot welke sociale laag ze behoren, wanneer ze stierven, enzovoort. Zelfs voor de 19de en 20ste eeuw blijven skeletresten belangrijke onafhankelijke tot stand gekomen informatiebronnen die de geschreven archiefbronnen kunnen toetsen, aanvullen en nuanceren. Over grafrituelen en grafgiften werd weinig informatie overgeleverd in eigentijdse bronnen. Grafinhouden en skeletresten zijn dan ook belangrijk om de visie op leven en dood, de funeraire cultuur, levensverwachting, ziekte, biologische kenmerken, ... te onderzoeken."

Artikel 2:

- De archeologische waarde is toegevoegd;
- De verwijzing naar de metalen latten op de zerk is verwijderd. Volgende zin is toegevoegd: "het grafteken is gesigneerd 'Sr Cuvelier à Renaix'."

Artikel 5 4° is aangevuld met volgende punten:

- "Het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen voor zover zij impact hebben op het bovengrondse grafteken en het ondergrondse graf."
- "het plaatsen of wijzigen van afsluitingen palend aan het grafteken."

Artikel 5 5° is geschrapt.

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

Gemeente Ronse

De gemeente Ronse organiseerde het openbaar onderzoek van 17 januari 2020 tot en met 15 februari 2020.

Tijdens het openbaar onderzoek organiseerde de gemeente geen hoorzitting.

Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Geen enkele zakelijkrechthouder beriep zich op het hoorrecht en vroeg gehoord te worden door het agentschap.

Het proces-verbaal maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

2.2. Aanvullingen

In tegenstelling tot wat onder 1.4 werd gezegd waren er drie zakelijkrechthouders betrokken bij de bescherming. In 1973 werd de concessie vernieuwd. De concessiehouder is ondertussen eveneens overleden. De concessiehouder had drie kinderen. Zij zijn allemaal om opmerkingen gevraagd op respectievelijk 23 juli 2019 en 2 augustus 2019. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontving geen opmerkingen.

De familie deed eind december 2019 officieel afstand van de concessie. De gemeente Ronse is bijgevolg momenteel de enige zakelijkrechthouder. (Mail gemeente Ronse van 15 januari 2020)

2.3. Conclusie

Aangezien er geen adviezen of bezwaren werden uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming, werden het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit aangepast na de voorlopige bescherming.